

"ואהבת לרעך כמוך" - גודל הזהירות בעניני בין אדם לחברו מעשה נורא היה באחד הישובים בארץ, שהיה שם מקוה ישראלי ראוי לשימוש. כמה מאנשי המקום רצו לבנות מקוה לפי שיטה מסוימת, הרסו את המקוה הישראלי ובנו חדש.

והנה כשבאו לצקת את הבורות למקוה החדש נתקלו בתקלות בלי סוף בדברים משונים מאד. גם אחר כך כשהצליחו להתקדם הגיעו כל הזמן תקלות, עד כדי כך שאחד העובדים מבני ישמעאל אמר לי שאבקש מהרבנים שיתפללו על המקוה כי יש בו נאחס...

שלחוני האחראים לשאול את מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן, אולי יש כאן קפיצת של המקוה הישראלי שהרסו אותו על אף שהיה טוב עדיין.

השיב רבינו: "המקוה לא מקפיד, אבל היהודי שתרם את המקוה מקפיד, למה הרסו את המקוה?! זוהי הסיבה כנראה!" (סיפר הגרמ"י שניידר - "עטרת תפארת" ר"ה תשפ"ד)

איש' בגימטריא 'לרעהו' - בא לרמז לנו שהאדם נחשב לאיש רק אם הוא מכוון שמעשיו יטיבו לרעהו - זו תכלית בריאת האדם בעולם, להיטיב עם זולתו! (הגר"ח זונפלד - "מרא דארעא דישראל")

"נר" - חידה: איזה פרק למד גר הצדק אצל הלל הזקן? כיצד הרגל... "מעשה בגר שאמר למדני כל התורה כשאני עומד על רגל אחד ולימדו הלל פסוק "ואהבת לרעך כמוך"..." (שבת לא.)

"נר" - חידה: היכן מצאנו דיין שאינו בבית דין ומשפט שנעשה שלא בבית משפט? "לא תעשו עול במשפט" - המודד נקרא דיין, מדידה הינה כעין הכרעת 'משפט' בין הקונה למוכר. (רש"י, מלבי"ם י"ט ל"ה)

ביום בו קיבל הגאון רבי שלום חבשוש לחנותו את המאזנים המודרניים במקום הישנים שהיו בחנותו שהן שתי כפות ולשון באמצע ומוט מלמטה - היה עומד ותוהה, מסתכל ובוחן, בודק וממשמש בהם כמחפש דבר מה בתוכם.

שאלוהו הקונים: "רבי שלום מה תבקש..." השיבם: "כתוב בספרים שחלקי המשקל והמאזניים דומים לשם ה', כדי שהשוקל ידמה בנפשו שויתי ה' לנגדי תמיד ועל ידי כך ישקול וימכור במאזני צדק ובמשפט ישר". (גדולי ישראל בתנ"ך)

רמז לציון קברות מן התורה - אביי אמר "לפני עור לא תתן מכשול", שלא יכשלו כהנים בטומאה.

נראה מזה שבאיסור 'לפני עור' כלול לא רק שלא יעשו מעשה הגורם לאדם להכשל באיסור, כגון, להושיט יין לנזיר, אלא גם מי שהדבר תלוי בו מחוייב להזהר שלא יבוא אדם לידי מכשול. קרוב לוודאי שעל יסוד זה אמרו חז"ל שהרואה את חברו עושה דבר איסור מחוייב להפרישו.

ויש להעיר, אם אחד רואה שחברו עושה דבר שלדעת הרואה אין בזה איסור, אך לדעת העושה הוא דבר איסור, רק שאינו יודע שבמעשהו זה יש איסור. יש לדון אם מחוייב זה הרואה להודיעו משום לפני עור, שהרי לדיו אין בזה איסור.

הנה מסברה בוודאי צריך להודיעו, שהרי מכל מקום על העושה זה המעשה הוי כחתיכא דאיסורא. ("תורה תמימה" י"ט פ"ב ועיי"ש לבאר חתונות בית שמאי ובית הלל 'אהבה וחבה' - 'במות יד')

"לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר". (י"ט י"ג)

חידושו של רבינו הגאון ה"שואל ומשיב"

אתמול שאל אותי הרבני המופלג מוה"ר שמואל מרגשים, באחד שנתן לחייט בד במתנה כדי שיעשה לעצמו בגד ועוד יותר, הבטיחו שהוא יתן לו שכר מלאכתו זו.

שאל, אם מעכב את התשלום, האם עובר בזה על "לא תלין"? השיבו ה"שואל ומשיב": נראה לפי עניות דעתי שאינו עובר. כתב רש"י: "לא תלין. לשון נקבה מוסב על הפעולה". (י"ט י"ג) ויש לשאול, שהיה מתאים יותר לכתוב 'לא תלין שכר שכיר'. האבן עזרא והרד"ק ביארו תמיהה זאת. מכל מקום עדיין אינו מובן למה לא כתבה תורה 'שכר שכיר' או 'שכר פעולת שכיר'!?

על כן נראה שהתורה הקפידה על גוף הפעולה שפעל עימו, שזה עשה לו פעולה ומגיע לו שכר עליה, שכל זמן שאינו נותן לו שכרו הרי עושה לו הפעולה שפעל עימו.

לפי זה אם גוף הפעולה היא של החייט שעשה לעצמו רק שעושה את שכרו, על זה לא הקפידה תורה. (מהדו"ת ג' מ"ב)

גב. להשלמות ענין זה ניתן להוסיף את דברי הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר כי דינו של הגאון ה"שואל ומשיב" שאינו עובר משום שאין כאן עיכוב פעולה אלא עיכוב שכר צריך עיון גדול לדינא, ועל כל פנים לדידי ספק דאורייתא הוא.

(שו"ת 'שבט הלוי' ז' ר"ל ו' על פי דברי המלבי"ם, רש"י ורשב"א ב"מ קיב. עיי"ש)

הרואה את חברו עושה איסור מחוייב להפרישו

רחמי אב על בנים!

אחר שמותו נדב ואביהוא בהכנסם להיכל, לא הניח אהרן לבניו להכנס לבדם, אלא היה נכנס עמם!
(בעל הטורים "כ"ד ג' עיי"ש)

אחרי מות - מעשה באדם שמתו לו כמה וכמה בנים ובניו הגדולים היו ערירים כל ימי חייהם ולא נולדו להם ילדים.

בשעת מיתתו אמר לתלמידיו: "יודע אני שיש בי עוון, אחות קטנה היתה לי והתאלמנה מבעלה והיתה רוצה להנשא שנית והתביישה לומר לי קח לי בעל, ואני הייתי יכול לזווגה ולא רציתי כדי שישארו לי ממנה ונכסיה".
(עפ"י ספר חסידים תר"ס)

צריך אדם להצטער בעת שמצטערים הציבור. כגון, על חכם שמת יוריד דמעות, שאם לא מצטער, בניו מתים כדי שיבכה על שלא בכה על מיתת הצדיקים.
(שם תשי"ד עין שבת קה:)

הגאון החסיד רבי דוד מלובין, המכונה 'רבי דוד' לובינער', מצדיק החסידות עלה לארץ ישראל בשנת תרי"ז עם זוגתו חיה, בנו ובתו והשתקעו בעיר צפת. (רבי דוד קבור בבית העלמין בצפת). בתו נפטרה על פניו בשנה הראשונה לנישואיה. אביה בצדקותו השלים את יתרת נדונייתה לבעלה אחרי פטירתה.

בנו יחידו יוסף התארס עם בתו של הרה"צ רבי מרדכי לידר. היה זה בשבת בו עמדו לערוך את האופרוף. כל אותו שבוע ירדו גשמים עזים בצפת, עם כניסת השבת, תקרת בית המדרש שהיתה עשויה מטיט ועפר, קרסה ונפלה על החתן.

כשהצליחו לפנות מעליו את האבנים, ראו שהוא כבר איננו בין החיים, הכניסוהו לחדר צדדי בבית המדרש. רבי דוד התנהג כל השבת כאילו לא אירע דבר, והזמין את הנוהגים לבוא אליו בכל שבת להמשיך במנהגם גם בשבת זו. כצאת השבת פרץ בבכי על האסון הכבד, הצדיק עליו את הדין והתעלף...

מאותו יום הפסיק רבי מרדכי לידר לבא אל רבי דוד מלובין, שלא יתעורר אצלו הצער על מות בנו.

שלח לו רבי דוד לאמר: "הפסדנו את קשר החיתון, האם נפסיד גם את קשר הרעות והחברות בינינו?"

(ימי זכרון - טבת, "תפארת ישראל" גליון ח' וס"ה - יש כמה גירסאות יש לסיפור עצוב זה!)

איך יתכן שאדם חייב להניח תפילין בשבת?

ישראל ערל שלא יכול למול, מחמת שמתו אחיו מחמת מילה, מצווה עליו להניח תפילין בשבת, מפני שכל אדם מישאל צריך שיהיו עליו שני עדים, אותות, מתוך שלושת אותות אלה - מילה, שבת ותפילין.

כל אדם לא מניח תפילין בשבת מפני שהשבת היא אות ומילה היא אות, אם כן מי שאין לו אות של מילה צריך שיהיה לו אות של תפילין.
(בית הלל "י"ד רס"ה ועין "תורת הדשן" ח"ב ק"ח ועוד)

סיפר הג"ר אליעזר טורק: היה זה לפני שנים, ארעו כמה אסונות והורגש הצורך לעורר ולחזק את הציבור. עליתי בשליחות רבנים חשובים לגאון רבי יוסף שלום אלישיב. שאלתי, במה יש להתחזק. רבינו היה באמצע הלימוד והשיב בחדות ובקצרה: "צריך להתחזק מא' ועד ת'!"

סיפרתי זאת לראש ישיבת מיר ברכפלד, הגאון רבי אריה פינקל וביקשתי הסבר, איך אפשר להתחזק מא' ועד ת', הן חז"ל ואומרים "תפסת מרובה לא תפסת"...

רבי אריה בפיקחותו השיב: "הרב אלישיב התכוון שצריך להתרומם!"

החיזוק המשמעותי והמועיל ביותר הוא לרומם את מהלך החיים. כאשר אדם מביט על החיים בצורה מרוממת, ממילא הוא מתחזק בכל.
(אריד בשיח')

הוכח תוכיח

הסבא מקלם היה אומר: לא רק אנשים רגילים נצרכים לתוכחה, אלא אפילו אנשים חשובים. כל המין האנושי זקוק לכך, כי טבע האדם שאינו רואה חובה לעצמו, לפיכך, בלא שישמע תוכחות לא יבחין בעוונותיו!
(לעבדך באמת" פר' קדושים)

אדרבה - תוכחה היא סיבה לשמחה - כתב הרא"ש:
"שמח בשומעך תוכחת כמוצא שלל רב!" ("ארחות חיים")

הגאון רבי אהרן קוטלר ביאר זאת על פי משל. אחד שמצוי באמצע מלחמה ואין לו כלים לנצח את האויב. לפתע הגיעה אליו עזרה ממקור בלתי צפוי. כמה שמחה יש לו בעזרה לא צפויה זו שמשנה את המאזן ומביאה אותו מהפסד לנצחון.

הוא הדין - אומר רבי אהרן - כמה שמחה צריכה להיות בשמיעת תוכחה, שמעניקה לו כלים וסיוע לנצח את יצר הרע במקום שכוחותיו הטבעיים לא מספיקים לכך. ("משנת רבי אהרן" ח"א שם)

הגאון רבי חיים פאלאג'י: ביקשו ממני ממוני הקנסות, אודות אישה אחת שהיתה יושבת בחנות ברחוב היהודים ובאו לעכב בה, משום צניעות, שלא תהא אישה מוכרת ברחוב היהודים.

אכן מצינו מה ששנו חכמים (כתובות פו:): "המושיב את אשתו חנונית"? יתכן כי כך היה במקומם ובזמנם, כפי שמצינו אצל בני אשכנז שעסק המשא ומתן הוא בנשיהם בלבד.

ואנכי תיקנתי שלא תצא אישה בחודש הרמאדן לשוק בלילה. ולא בלילה שיש בו חגיגה ציבורית, כמו מצעד צבאי.

גם שלא תלך אישה לחוף הים אם לא האיר היום. התקנות הללו הוכרזו בציבור שנה אחרי שנה. ("משא חיים" הסכמות מערכת פ')

שאלה: מתי מוטל על אדם לקנות חלונות איכותיים בביתו...

שאל הגאון ר' שלמה סובל את הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד: האם שכן יכול למחות באישה השרה מטעם "קול באישה". הנה נפסק ששכן אינו יכול למחות בקול הפטיש, כיון שהלה עושה זאת בתוך שלו (רמ"א חו"מ קנ"ו ב'). אולם בשם הריב"ש מובא שאם השכן חולה וקול ההכאה מזיק לו, יכול למחות בו וצריך להרחיק, דדומה לקוטרא ובית הכסא (שם קנ"ה ט"ז).

אם כן לכאורה גם ענין קול באישה, שקשה לו מצד האיסור גרע הרבה מקול הפטיש. בפרט שאפשר דהוי בכלל יצר דג"ע.

תשובה: אינו דומה, כיון שאפשר לו לתת אצבעו באוזנו שלא לשמוע!
(שו"ת "שלמות חיים" חו"מ כ"ט)

"שישראל קדושים הם" - הגאון רבי צבי הירש קיינובר: ראיתי מכשול גדול באנשי ישובים שישראל קדושים הם ומכוונים לכבד את השבת בכל מה שאפשר, והם שולחים בשר לצלות לבית האופה הערל, באשר שאין תנורים מצויים במדינות האלו אצל היהודים.

שתיים רעות הם עושים בכיבוד זה: אחד - שולחים הבשר לצלות על ידי נערה יחידה לבית האופה ועוברים איסור יחוד ... איסור שני הוא - כיון שאין ישראל מסייע לערל אין לתבשיל זה או לצלי שום היתר בעולם, כי הוא אסור משום בישול גויים.
(קב הישר" פר' ע"ה)

ונציה, טבת שנת תקל"ז, רבינו החיד"א מעורר על כך שערלים מוכרים בגיטו "סתם יינם" והיהודים קונים מהם יין לקידוש וארבע כוסות. מלבד שהוא ברכות לבטלה הוא חילול ה', שאם יחטא אדם בצנעה עונונו ישא, אבל בפומבי גדול ברחוב היהודים הוא חילול דת ודין ישראל.

מסיים החיד"א תוכחתו: "אני את נפשי הצלתי, והשיבו לי שיראו לתקן זאת".
(מעגל טוב')